

М. Є. Потьомкіна

здобувач кафедри господарського права та процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВ – УЧАСНИКІВ ДЕРЖАВНОГО КОНЦЕРНУ «УКРОБОРОНПРОМ»

Статтю присвячено проблемі відчуження майна підприємств – учасників Державного концерну «Укроборонпром». Розглянуто сучасний стан правового регулювання питання, практичний аспект на основі судової практики й даних із буденної діяльності кола зазначених суб'єктів, а також особливості здійснення прокурорського нагляду за дотриманням законів у сфері оборонно-промислового комплексу України. Запропоновано шляхи вдосконалення відповідного чинного загального та спеціального законодавства.

Ключові слова: Державний концерн «Укроборонпром», уповноважений суб'єкт господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, державне підприємство, правовий режим майна державних підприємств, військове майно, господарське відання, оперативне управління, відчуження державного майна.

Постановка проблеми. У статті досліджується питання окремих аспектів правового регулювання господарювання підприємств – учасників Державного концерну «Укроборонпром» (далі – Концерн, ДК «Укроборонпром»), які, на нашу думку, є найбільш актуальними й складними для учасників Концерну, а також недостатньо висвітленими в навчальній і науковій літературі. Мова піде про особливості правового регулювання відчуження майна державних підприємств, які входять до складу ДК «Укроборонпром», з наведенням прикладу із судової практики.

Мета статті – дослідити шляхи правового регулювання відчуження майна підприємств – учасників Державного концерну «Укроборонпром».

Виклад основного матеріалу. Згідно з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання Державного концерну «Укроборонпром» від 31 серпня 2011 р. № 993 Кабінет Міністрів України прийняв пропозицію Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо передачі зі сфери управління Міністерства оборони України та Міністерства промислової політики України в управління Концерну підприємств, включених до його складу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Державного концерну «Укроборонпром» від 29 грудня 2010 р. № 1221 [1; 2]. Згідно із ч. 2 ст. 4 Закону України «Про особливості управління

об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» від 16 червня 2011 р. № 3531-VI до складу Концерну входять державні підприємства оборонно-промислового комплексу, у тому числі казенні підприємства (далі – учасники Концерну) [3].

До розпорядження майном учасників Концерну застосовуються загальні правила, що встановлені для розпорядження майном державних підприємств, встановлених Господарським кодексом України (далі – ГК України) від 16 січня 2003 р. № 436-IV [4], Законом України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V [5], Порядком відчуження об'єктів державної власності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 [6], та іншими нормативними документами залежно від способу розпорядження (передача в оренду, списання, передача), проте з урахуванням особливостей, що встановлені спеціальними правовими нормами, такими як Закон України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» [3], Статутом ДК «Укроборонпром» [1], внутрішніми наказами Концерну, що розробляються на основі поєднання зазначених норм для використання підприємствами, що входять до його складу, у практичній діяльності.

На сучасному етапі розвитку економіки й системи права України, на нашу думку, з-поміж ба-

гатьох інших виокремлюється проблема, близька як державним підприємствам, що включені до складу ДК «Укроборонпром», так і суб'єктам господарювання приватного сектору економіки, їх власникам, а також широкому колу органів державної влади та місцевого самоврядування. Зазначене стосується ситуацій, за яких, з одного боку, існує надзвичайна зацікавленість приватного сектору економіки в значному обсязі майна державних підприємств, яке не використовується в їх виробничій діяльності з різних причин (насамперед недостатнє фінансування, зміна видів економічної діяльності, скорочення обсягів виробництва тощо), проте має цінність і може бути використане в діяльності суб'єктів господарювання іншої, ніж державна, форми власності, а з іншого – існує надлишок активів у деяких підприємств оборонно-промислового комплексу України та великий обсяг у них кредиторської заборгованості, джерелом погашення якої є реалізація таких активів. Хоча на перший погляд окреслена проблема може здаватися суто економічною, природа її, на нашу думку, полягає в недосконалому правовому регулюванні господарської діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу із зазначеного питання.

Вважаємо, що процедура відчуження майна державних підприємств, що включені до складу ДК «Укроборонпром», занадто ускладнена й бюрократизована. Це спричинено колізіями загального та спеціального законодавства, нормами якого встановлено порядок відчуження майна та врегульовано такі правовідносини.

Докладний аналіз нормативних документів із цього питання дав нам можливість зрозуміти, що до цього моменту процедура відчуження майна державних підприємств оборонно-промислового комплексу України, які включені до складу ДК «Укроборонпром», належним чином не врегульовано, існують недоліки в чинних нормативно-правових актах, що регулюють питання відчуження майна та колізії норм права.

Згідно із ч. 6 ст. 141 ГК України [4] відчуження суб'єктом господарювання державного майна, яке належить до основних фондів, здійснюється в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Продаж суб'єктом господарювання державного майна, яке належить до основних фондів, здійснюється лише на конкурентних засадах [4].

На виконання зазначеної норми закону, відповідно до ст. 5 Закону України «Про управлін-

ня об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V [5], Кабінетом Міністрів України Постановою від 6 червня 2007 р. № 803 було затверджено Порядок відчуження об'єктів державної власності [6] (далі – Порядок відчуження).

Хоча Порядок відчуження [6] було прийнято задовго до появи спеціального законодавства, що регулює діяльність підприємств оборонно-промислового комплексу України, його чинність для зазначеного кола підприємств зберігається досі, як і чинність Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V. Адже зазначеним законом відповідно до Конституції України визначаються правові основи управління об'єктами державної власності загалом, встановлюються суб'єкти управління та їх повноваження [5; 7]. У пп. «и» п. 18 ч. 2 ст. 5 цього закону до повноважень Кабінету Міністрів України віднесено визначення порядку відчуження об'єктів державної власності [3]. Тому ДК «Укроборонпром» та підприємства, що включені до його складу, під час прийняття рішення про відчуження майна учасників Концерну керуються одночасно Законом України «Про управління об'єктами державної власності» [5], Законом України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» від 16 червня 2011 р. № 3531-VI [3] та Порядком відчуження об'єктів державної власності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 [6].

Для врегулювання спірних питань, що можуть виникати в підприємств – учасників Концерну щодо порядку розпорядження майном відповідно до своїх статутних повноважень, з метою забезпечення належного виконання ДК «Укроборонпром» своїх повноважень з управління об'єктами державної власності Генеральним директором Концерну на підставі чинних нормативних документів видаються відповідні накази, що встановлюють порядок розгляду пропозицій і надання згоди ДК «Укроборонпром» на відчуження, списання, передачу в оренду та в комунальну власність державного майна, якими фактично уповноважений суб'єкт господарювання з управління державним майном, роз'яснює підконтрольним йому підприємствам порядок розпорядження майном таких підприємств, права й обов'язки останніх.

Таким чином, у разі необхідності здійснити відчуження державного майна учасники Кон-

церну мають керуватись наказом Генерального директора Концерну з вказаного питання незалежно від правового режиму майна (господарське відання або оперативне управління). Значений документ розробляється на основі та з урахуванням положень усіх чинних норм законодавства із цього питання, зокрема ГК України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [4], Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V [5], Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» від 16 червня 2011 р. № 3531-VI [3], Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку відчуження об'єктів державної власності» від 6 червня 2007 р. № 803 [6]. У наказі встановлюється процедура, яку має пройти підприємство для отримання згоди Концерну на відчуження того чи іншого майна, зафіксується перелік документів, що подаються на розгляд відповідної комісії ДК «Укроборонпром», строки їх подачі та розгляду.

Порядок відчуження об'єктів державної власності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803, визначає механізм і способи відчуження об'єктів державної власності. У розумінні цього документа *об'єктами державної власності* (далі – майно) є матеріальні активи, які відповідно до законодавства визнаються основними фондами (засобами), а відчуження майна – це передача права власності на майно юридичним чи фізичним особам за процедурами та в спосіб, що передбачені Порядком відчуження. Ним встановлено, що відчуження майна відбувається шляхом його продажу та може здійснюватись лише за умови врахування особливостей правового режиму окремого майна, наявності встановлених законодавчими актами обтяжень чи обмежень стосовно розпорядження майном [6].

Варто звернути увагу на такі випадки, коли під час розгляду можливості продажу конкретно визначеного майна одного з підприємств Концерну постає питання про те, чи підлягає таке майно відчуженню згідно з Порядком відчуження. Це пов'язано з тим, що під час утворення ДК «Укроборонпром» до його складу були включені державні комерційні й казенні підприємства, які до того часу перебували у сфері управління Міністерства оборони України. Частину майна таких підприємств відповідно до їх виду було передано суб'єктам господарювання в господарське відання або оперативне управління від

військових частин за розпорядчими актами Міністерства оборони України, а після набрання чинності Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Державного концерну «Укроборонпром» [2] та зміни підприємствами підпорядкування було залишено в тих же суб'єктів.

Ідеться про особливий правовий режим майна – військове майно. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 р. № 1075-XIV визначає правовий режим майна, закріпленого за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, і повноваження органів військового управління та посадових осіб щодо управління цим майном [8]. Згідно зі ст. 1 цього закону військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами й організаціями Збройних Сил України. До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, усі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв'язку тощо [8].

Оскільки Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» не містить посилань на підконтрольні ДК «Укроборонпром» підприємства, а нормативно-правові акти, що регулюють діяльність Концерну, не містять застережень щодо розпорядження майном, яке було набуто підприємствами Концерну під час їх перебування у сфері управління Міністерства оборони України, вважаємо, що відчуження основних засобів, до яких не застосовуються інші визначені законом обмеження, здійснюється відповідно до Порядку відчуження та внутрішніх наказів Концерну на загальних підставах.

Розглянемо **процедуру відчуження майна учасників ДК «Укроборонпром»**.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 відчуження майна здійснюється безпосередньо суб'єктом господарювання, на балансі якого перебуває таке майно, лише після надання на це згоди або дозволу (далі – згода) відповідного суб'єкта управління майном, який є представником власника та виконує його функції в межах, визначених законодавчими актами (далі – суб'єкт управління) [6]. Суб'єктом управління в цьому випадку є саме ДК «Укроборонпром», який, згід-

но з нормами ГК України, Закону України «Про управління об'єктами державної власності», Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промислому комплексі», Статуту Концерну, є уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промислому комплексі [4; 5; 3; 1].

Рішення про надання згоди на відчуження нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту приймається суб'єктом управління лише за погодженням із Фондом державного майна України [4; 6].

Рішення про надання згоди та погодження на відчуження майна приймається лише за таких умов:

- відчуження майна не обмежує провадження суб'єктом господарювання виробничої та іншої діяльності та/або відповідно до економічних, технічних (або інших) показників подальше використання майна є неможливим та/або економічно недоцільним;

- відчуження майна не впливає на цілісність майнового комплексу суб'єкта господарювання чи його структурного підрозділу;

- здійснюється відчуження майна, що не зазначене в Переліку майна, на відчуження якого дія п. 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 не поширюється, та проводиться лише за умови врахування особливостей правового режиму окремого майна, наявності встановлених законодавчими актами обтяжень чи обмежень стосовно розпорядження майном [6].

Фактично застосовується такий порядок відчуження майна учасників Концерну:

1. У разі, якщо підприємство, на балансі якого обліковується майно, що належить до основних фондів (засобів), стосовно якого ДК «Укроборонпром» є уповноваженим суб'єктом управління, має намір здійснити відчуження такого майна, воно звертається до Концерну для отримання відповідної згоди на такі дії [4; 3; 1].

2. З відповідним зверненням підприємство подає на розгляд Концерну пакет документів щодо майна, яке має намір відчужити згідно з переліком, встановленим внутрішніми наказами Генерального директора ДК «Укроборонпром», що розроблені на основі та відповідно до Порядку відчуження об'єктів державної власності [6]. Окремо зауважимо, що за наяв-

ності заборгованості з виплати заробітної плати заявник має подавати відомості про загальну суму заборгованості із заробітної плати та графік погашення такої заборгованості, а також про наявність у підприємства заборгованості за податками й зборами (обов'язковими платежами) до бюджетів і державних цільових фондів.

3. Подані підприємством документи розглядає спеціальна Комісія ДК «Укроборонпром» із питань доцільності відчуження, списання, передачі в оренду та в комунальну власність державного майна підприємств оборонно-промислового комплексу, до складу якої входять спеціалісти ключових структурних підрозділів господарського об'єднання, які надають свої висновки й пропозиції щодо кожного окремого звернення, та яка очолюється заступником Генерального директора ДК «Укроборонпром» (далі – Комісія).

4. Під час проведення засідань Комісії ведеться протокол. За результатом розгляду документів Комісією Концерн приймає рішення про надання згоди на відчуження майна свого учасника у формі розпорядчого акта (наказу), який підписується Генеральним директором ДК «Укроборонпром», а про відмову в наданні такої згоди – у формі листа. При цьому рішення про надання згоди на відчуження нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту приймається Концерном лише за погодженням із Фондом державного майна України [6].

- 4а. Окремо зазначимо, що відчуження майна, яке перебуває на балансі Концерну як суб'єкта управління, здійснюється за рішенням такого суб'єкта, крім нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту, відчуження якого здійснюється лише за погодженням із Фондом державного майна України. Кабінет Міністрів України надає згоду на відчуження майна Концерну, стосовно якого виконує функції з управління, на підставі узгоджених пропозицій Фонду державного майна України та інших заінтересованих органів виконавчої влади, визначених Кабінетом Міністрів України [6].

5. У разі потреби суб'єкт управління, Фонд державного майна України в 10-денний строк із дати надходження документів, обов'язкових до подання, можуть надіслати вимогу про надання додаткових документів, необхідних для прийняття рішення (технічні паспорти, судові

документи, витяги з реєстрів, висновки спеціалізованих організацій, договори (проекти договорів) тощо), а також встановити строк для усунення недоліків у межах 25 робочих днів. Документи, що надходять після доопрацювання, розглядаються суб'єктом управління або Фондом державного майна України в строки, передбачені Порядком відчуження [6].

6. Незалежна оцінка майна, що пропонується до відчуження, проводиться сертифікованими суб'єктами оціночної діяльності відповідно до законодавства про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність. Фонд державного майна України погоджує висновок про вартість такого майна та за зверненням суб'єкта управління забезпечує рецензування звіту про оцінку вартості майна, а також визначає відповідність документів з оцінки такого майна вимогам законодавства.

7. Рішення про надання чи відмову в наданні згоди на відчуження майна приймається ДК «Укроборонпром» протягом 10 робочих днів із дати надходження до нього повного пакету документів, описаного вище [6].

8. Відчуження майна здійснюється шляхом його продажу на аукціоні, який проводиться організатором аукціону з відчуження об'єктів державної власності згідно з Положенням про умови і порядок проведення конкурсів з визначення організаторів аукціонів по відчуженню об'єктів державної власності, затвердженим Наказом Фонду державного майна України від 2 серпня 2010 р. № 1127 [6; 9]. Пропозиції щодо вибору організаторів аукціонів вносить суб'єкт господарювання – заявник.

Таким чином, учасник Концерну має право добровільно відчужувати майно, яким він наділений, лише після проходження процедури за вищевказаним порядком.

Вважаємо за доцільне окремо розглянути **порядок розпорядження підприємствами – учасниками ДК «Укроборонпром» коштами**, що можуть бути одержані ними від продажу майна, балансоутримувачами якого вони є.

Статтю 75 ГК України визначені особливості господарської діяльності державних комерційних підприємств загалом. Частина 6 цієї статті визначає, що кошти, одержані від продажу майнових об'єктів, які належать до основних фондів державного комерційного підприємства, використовуються відповідно до затвердженого фінансового плану, якщо інше не передбачено законом. При цьому окремо зазначено, що кош-

ти, одержані від продажу нерухомого майна, за вирахуванням балансової (залишкової) вартості такого майна, якщо інше не встановлено законом, зараховуються до загального фонду Державного бюджету України [4].

Щодо казенних підприємств ГК України не містить норми, яка б регулювала розпорядження коштів, одержаних від продажу майна саме таким видом підприємств. Частина 8 ст. 77 ГК України лише містить посилання на порядок розподілу й використання прибутку (доходу) казенного підприємства відповідно до фінансового плану, а ч. 9 цієї ж статті встановлює, що інші особливості господарської діяльності казенних підприємств визначаються цим же кодексом, законом про державні підприємства, іншими законодавчими актами [4].

З моменту утворення ДК «Укроборонпром» у серпні 2011 р. до прийняття Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» від 6 вересня 2012 р. № 5213-VI [10] підприємства, що включені до складу Концерну, керувалися загальними правилами розподілу коштів від відчуження нерухомого майна.

Так, п. 18 Постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 встановлює: «Кошти, що надійшли від продажу державного майна, спрямовуються відповідно до вимог законодавства, за наявності в підприємства заборгованості з виплати заробітної плати, насамперед на цільове погашення такої заборгованості, а також на погашення заборгованості за податками та зборами (обов'язковими платежами) до бюджетів і державних цільових фондів, пов'язаних із заробітною платою, та інших. Суб'єкти господарювання зобов'язані подати суб'єкту управління, Фонду державного майна України протягом 30 календарних днів із моменту реалізації майна звіт за результатами відчуження та використання зазначених коштів згідно з додатком 3 до зазначеної постанови. Фонд державного майна України на підставі отриманих звітів подає щокварталу Міністерству фінансів України зведену інформацію про результати відчуження нерухомого майна та використання коштів, що надійшли від продажу такого майна» [6].

Законом України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну

«Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» [10] встановлено умови розпорядження коштами від продажу нерухомого майна підприємств оборонно-промислового комплексу України, відмінні від загальних умов, встановлених ГК України для державних підприємств. Так, ч. 1 ст. 3 згаданого закону чітко встановлює умови й порядок розпорядження коштами: кошти, одержані від продажу нерухомого майна підприємств оборонно-промислового комплексу України, за вирахуванням балансової (залишкової) вартості такого майна та 95% одержаних коштів понад балансову (залишкову) вартість, зараховуються до загального фонду Державного бюджету України [10]. При цьому ч. 2 ст. 3 цього ж закону визначає напрями розпорядження підприємствами оборонно-промислового комплексу України коштами, що одержані від продажу нерухомого майна підприємств оборонно-промислового комплексу та не зараховані до загального фонду Державного бюджету України, які спрямовуються на розвиток і модернізацію виробництва, фінансування науково-технічних розробок, інноваційної діяльності цих підприємств на підставі погоджених із Державним концерном «Укроборонпром» планів [10].

Вважаємо, що ч. 2 ст. 3 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» [10] має недолік – встановлено вичерпний перелік напрямів направлення підприємствами коштів від продажу нерухомого майна та не залишено можливості направити кошти на інші потреби суб'єкта господарювання, які, можливо, є більш нагальними в конкретний момент (наприклад, погашення заборгованості із заробітної плати, податків і зборів, ремонт виробничих приміщень тощо). При цьому положення вказаної статті наведеного закону прямо суперечить положенням п. 18 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку відчуження об'єктів державної власності», яким встановлено обов'язок підприємства насамперед погасити наявну заборгованість із заробітної плати, заборгованість за податками й зборами (обов'язковими платежами) до бюджетів і державних цільових фондів, пов'язаних із заробітною платою, та інших [6], у чому й полягає колізія між нормами згаданих документів.

Розглянемо приклад із судової практики.

До моменту створення Концерну Державне підприємство «У» (назву змінено) належало до сфери управління Міністерства оборони України та було наділене за правом господарського відання нерухомим майном у м. Києві. Після того, як воно було включене до складу ДК «Укроборонпром» у січні 2012 р., причому все майно, яким було наділене вказане підприємство, мало бути за описом та актом приймання-передачі передане від Міністерства оборони України до ДК «Укроборонпром», з'ясувалося, що зазначене майно було незаконно відчужене третій особі ТОВ «П» (назву змінено) незадовго до створення Концерну. Генеральною прокуратурою України було порушено відповідну кримінальну справу щодо осіб, які брали участь у відчуженні, їх визнано винними судом.

Розглянемо Рішення Господарського суду м. Києва від 8 листопада 2012 р. та додаткове рішення іменем України від 28 листопада 2012 р. до нього [10] за позовом Заступника прокурора Центрального регіону України з нагляду за додержанням законів у воєнній сфері в інтересах держави, уповноваженим органом управління якого є Кабінет Міністрів України, Державний концерн «Укроборонпром», Державне підприємство «У» (назву змінено), до ТОВ «П» (назву змінено), третя ОСОБА_1, яка не заявляє самостійні вимоги на предмет спору на стороні позивачів, – Міністерство оборони України, третя ОСОБА_2, яка не заявляє самостійні вимоги на предмет спору на стороні позивачів, – КП «Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна» про витребування майна із чужого незаконного володіння.

Так, позивач звернувся до Господарського суду м. Києва з вимогою до відповідача – ТОВ «П» – про визнання за державою в особі Кабінету Міністрів України права власності на об'єкти нерухомого майна, які перебувають у Києві, витребування в ТОВ «П» до державної власності в управління Кабінету Міністрів України, ДК «Укроборонпром» та в господарське відання Державного підприємства «У» згадані об'єкти нерухомого майна.

Рішення мотивоване тим, що згідно зі ст. 392 Цивільного кодексу України власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оскаржене або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності. Позов про визнання права власності є ре-

чово-правовим, вимоги якого звернені до суду, який має підтвердити наявність у позивача права власності на відповідне майно. Підставою позову є обставини, що підтверджують право власності позивача на майно, та ст. 16 Цивільного кодексу України, яка визначає визнання права як способу захисту цивільних прав та інтересів. Умовою задоволення позову про визнання права власності на майно є наявність у позивача доказів, що підтверджують його право власності на майно. Статтею 321 Цивільного кодексу України встановлено, що право власності є непорушним, власник не може бути позбавлений чи обмежений у здійсненні права власності, крім випадків, передбачених законом.

На підтвердження своїх вимог позивачем було надано до суду належні докази, що підтверджують право власності осіб, в інтересах яких він діяв, на майно. Суд визнав позовні вимоги Заступника військового прокурора Центрального регіону України в інтересах держави, уповноваженим органом управління якого є Кабінет Міністрів України, ДК «Укроборонпром», Державне підприємство «У», до ТОВ «П» такими, що підлягають задоволенню, та прийняв рішення визнати за державою в особі Кабінету Міністрів України право власності на об'єкти нерухомого майна, що перебувають у Києві, витребувати в ТОВ «П» до державної власності в управління Кабінету Міністрів України, ДК «Укроборонпром» та в господарське відання Державного підприємства «У» відповідні об'єкти нерухомого майна.

Із цього прикладу вбачається пряма дія норми ст. 3 Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» [3], якою визначено суб'єктами управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі Кабінет Міністрів України та ДК «Укроборонпром». Адже відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 7 зазначеного закону та згідно з абз. 19 п. 12 Статуту ДК «Укроборонпром» в процесі управління об'єктами державної власності, що перебувають в управлінні ДК «Укроборонпром», Концерн веде облік останніх, здійснює контроль за їх ефективним використанням і збереженням, чим реалізує права держави як власника таких об'єктів [1].

Крім того, розглянутим судовим рішенням підтверджується реальна дія прокурорського нагляду за додержанням законів на підприємствах оборонно-промислового комплексу, що

полягає, зокрема, у захисті їхніх інтересів у суді. Адже відповідно до Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII [12] та Наказу Генерального прокурора України «Про особливості діяльності прокуратур з наглядом за додержанням законів у воєнній сфері» від 12 липня 2012 р. № 12гн [13] прокурорський нагляд за додержанням законів на підприємствах оборонно-промислового комплексу, у тому числі щодо ДК «Укроборонпром» і підприємств, які йому підпорядковані, здійснюють Головна військова прокуратура Генеральної прокуратури України (на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах регіональних), зокрема й Військова прокуратура Центрального регіону України для суб'єктів, розташованих за її територіальною підвідомчістю, та інші підрозділи військової прокуратури за територіальним принципом за всією державою відповідно до розмежування повноважень.

Висновки і пропозиції. Вважаємо, що процедура відчуження майна державних підприємств, які включені до складу ДК «Укроборонпром», занадто ускладнена й забюрократизована. З огляду на відносну давність видання законодавства, яке регулює поставлені в статті проблеми, та недостатньо чіткі його формулювання з питань повноважень і прав суб'єктів у сфері відчуження майна, що перебуває на балансі підприємств – учасників Державного концерну «Укроборонпром», вважаємо, що потрібно вдосконалити нормативну базу із цієї теми, урахувавши особливості статусу Державного концерну «Укроборонпром» як уповноваженого суб'єкта господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі.

По-перше, пропонуємо доповнити Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 р. № 1075-XIV статтею, якою встановити, що військове майно, яке було набуто підприємствами – учасниками Державним концерном «Укроборонпром» під час їх перебування у сфері управління Міністерства оборони України після передачі вказаного кола суб'єктів господарювання до сфери управління Концерну, втратило статус військового з моменту такої передачі. Також варто внести відповідні зміни до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Концерну, зокрема Постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Дер-

жавного концерну «Укроборонпром» та Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі».

По-друге, пропонуємо внести зміни до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників ДК «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» від 6 вересня 2012 р. № 5213-VI [10], узгодивши її з вимогами Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку відчуження об'єктів державної власності» від 6 червня 2007 р. № 803 та доповнивши перелік напрямів направлення підприємствами коштів від продажу нерухомого майна, і викласти в такій редакції: «Кошти, що одержані від продажу нерухомого майна підприємств оборонно-промислового комплексу, не зараховані до загального фонду Державного бюджету України, спрямовуються на розвиток і модернізацію виробництва, фінансування науково-технічних розробок, інноваційної діяльності цих підприємств та інші потреби суб'єкта господарювання на підставі погоджених із Державним концерном «Укроборонпром» планів; кошти, що надійшли від продажу державного майна, спрямовуються відповідно до вимог законодавства, за наявності в підприємства заборгованості з виплати заробітної плати, насамперед на цільове погашення такої заборгованості, а також на погашення заборгованості за податками й зборами (обов'язковими платежами) до бюджетів і державних цільових фондів, пов'язаних із заробітною платою, та інших».

По-третє, пропонуємо розробити й затвердити єдиний для суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу України порядок відчуження державного майна, яким наділені такі суб'єкти, з окремим роз'ясненням щодо відповідних операцій із майном учасників Державного концерну «Укроборонпром» і самого Концерну та з урахуванням усіх спірних і недостатньо визначених моментів, що окреслені в статті та з якими стикаються учасники Концерну у своїй буденній діяльності, з метою запобігання непорозумінням та визначення чітких вимог із підготовки операцій із відчуження державного майна у сфері оборонно-промислового комплексу.

Список використаної літератури:

1. Деякі питання Державного концерну «Укроборонпром»: Постанова Кабінету Міністрів України

від 31 серпня 2011 р. № 993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993-2011-%D0%BF>.

2. Про утворення Державного концерну «Укроборонпром»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1221 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1221-2010-%D0%BF>.
3. Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі: Закон України від 16 червня 2011 р. № 3531-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3531-17>.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>.
5. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 р. № 185-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185-16/page>.
6. Про затвердження порядку відчуження об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/803-2007-%D0%BF>.
7. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21 вересня 1999 р. № 1075-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1075-14/>.
9. Про затвердження Положення про умови і порядок проведення конкурсів з визначення організаторів аукціонів по відчуженню об'єктів державної власності: Наказ Фонду державного майна України від 2 серпня 2010 р. № 1127 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0761-10>.
10. Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників ДК «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5213-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5213-17/paran3#n3>.
11. Рішення Господарського суду м. Києва від 8 листопада 2012 р. та додаткове рішення іменем України від 28 листопада 2012 р. до нього [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ki.arbitr.gov.ua/sud5011/>.
12. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.

13. Про особливості діяльності прокуратур з нагляду за додержанням законів у воєнній сфері : Наказ

Генерального прокурора України від 12 липня 2012 р. № 12гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-osoblivosti-dijalnosti-prokuratur-z-nagljadu-za-doderzha-doc111924.html>.

Потемкина М. Е. Правовое регулирование отчуждения имущества предприятий – участников Государственного концерна «Укроборонпром»

Статья посвящена проблеме отчуждения имущества предприятий – участников Государственного концерна «Укроборонпром». Рассмотрено современное состояние правового регулирования вопроса, практический аспект на основе судебной практики и данных с будничной деятельности круга указанных субъектов, а также особенности осуществления прокурорского надзора за соблюдением законов в сфере оборонно-промышленного комплекса Украины. Предложены пути совершенствования соответствующего действующего общего и специального законодательства.

Ключевые слова: Государственный концерн «Укроборонпром», уполномоченный субъект хозяйствования по управлению объектами государственной собственности в оборонно-промышленном комплексе, государственное предприятие, правовой режим имущества государственных предприятий, военное имущество, хозяйственное ведение, оперативное управление, отчуждение государственного имущества.

Potomkina M. Ye. Legal regulation of alienation of property of enterprises participating in the State concern “Ukroboronprom”

The article is devoted to the problem of alienation of property of enterprises participating in the State concern “Ukroboronprom”. The present state of the legal regulation of the issue, the practical aspect on the basis of judicial practice and data on the daily activities of the circle of the abovementioned subjects, the peculiarities of the implementation of the prosecutor’s supervision of observance of laws in the sphere of the defense industry of Ukraine, are considered. The ways of improvement of the relevant current general and special legislation are proposed.

Key words: State concern “Ukroboronprom”, authorized economic entity for management of state property objects in the defense industrial complex, state enterprise, legal regime of property of state enterprises, military property, economic management, operational management, alienation of state property.